

Lühi-
kokkuvõte
uuringust

Eesti kahjude vähendamise teenustes kogutavate süstalde uuring narkootikumide jääkide suhtes 2022

Süstlajääkide uuring on **tõhus uimastituru seiremeetod**, mis annab hea ülevaate Eestis süstitavatest ainetest ja toob välja piirkondlikud tarvitamise erinevused. Objektivne teave tarvitavatest ainetest aitab:

- saada ülevaadet hetkeolukorrast valitud piirkonnas,
- Tervise Arengu Instituudil ja kahjude vähendamise teenuse osutajatel paremini planeerida üledooside ja üledoosidest tingitud surmade ennetustegevust,
- teavitada tarvitajaid turul liikuvatest ohtlikest ainetest,
- tõhustada kahjude vähendamise, abi- ja raviteenuste osutamist.

Narkootikumide tarvitamisest ülevaate saamiseks kasutatakse Eestis ka **kommunaalreovee analüüsimist**, mis annab keemiliselt objektiivset informatsiooni laiemast piirkonnast (linn, muu maakonnakekus). Kahjude vähendamise ja ennetustegevuste planeerimiseks on vajalik **täpsem informatsioon** süstitavate narkootikumide kohta. Süstlajääkide uurimisel saab luua spetsiifilise valimi, mille abil kaardistatakse narkootikumide tarvitamist valitud ajahetkel **suurema**

regionaalse täpsusega, kui reovesi seda lubab. Uuring on teostatav **vähese ajakuluga** ja see võimaldab kiiresti saada ülevaate uimastituru üldisest ning piirkondlikust hetkeolukorrast (sh uute ainete turule ilmumisel). Samuti saab süstlajääkidest võetud analüüside abil võrrelda piirkonnas esinevaid aine-eelistusi.

Tarvitavatest narkootikumidest ülevaate saamiseks **analüüsi keemiliselt** narkootikume süstivate inimeste kasutatud süstalde sisu. Analüüsiks kasutati vedelikkromatograaf kvadrupool lennuaja detektoriga massispektromeetrit ja üksikutel juhtudel gaasikromatograaf-massispektromeetrit. Analüüsi teostas Eesti Kohtuekspertiisi Instituut.

Esimene süstlajääkide uuring viidi pilootuurin-guna läbi 2021. aastal Tallinna ja Narva kahjude vähendamise teenuste pakkumiskohtade juures. Süstlajääkide keemilist analüüsimist on edukalt läbi viinud ka teised Euroopa linnad, mis koonduvad rahvusvahelise **ESCAPE projekti** alla (European Syringe Collection and Analysis Project).

Valim

Valim moodustati Eesti kahjude vähendamise teenuste raames kogutud kasutatud süstalde hulgast. Kokku analüüsiti **juhusliku valiku alusel 375 süstalt**, mis koguti uuringusse 2022. aasta mais ja juunis. Oluline oli, et süstlad oleksid visuaalselt terved ja tunduksid hiljuti kasutatud.

Uuringus osales viis Tallinna, üks Maardu, kolm Narva, neli Kohtla-Järve, üks Kiviõli, üks Rakvere, üks Jõhvi, üks Tartu ja üks Paide kahjude vähendamise üksus. Väiksema klientuuriga kahjude vähendamise keskustest võeti valimisse vähemalt 15 ja suuremates vähemalt 30 süstalt.

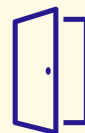
Eesti kahjude vähendamise teenus arvudes*

46 kahjude vähendamise teenuse osutamise tegevuskohta

3600 kasutajat

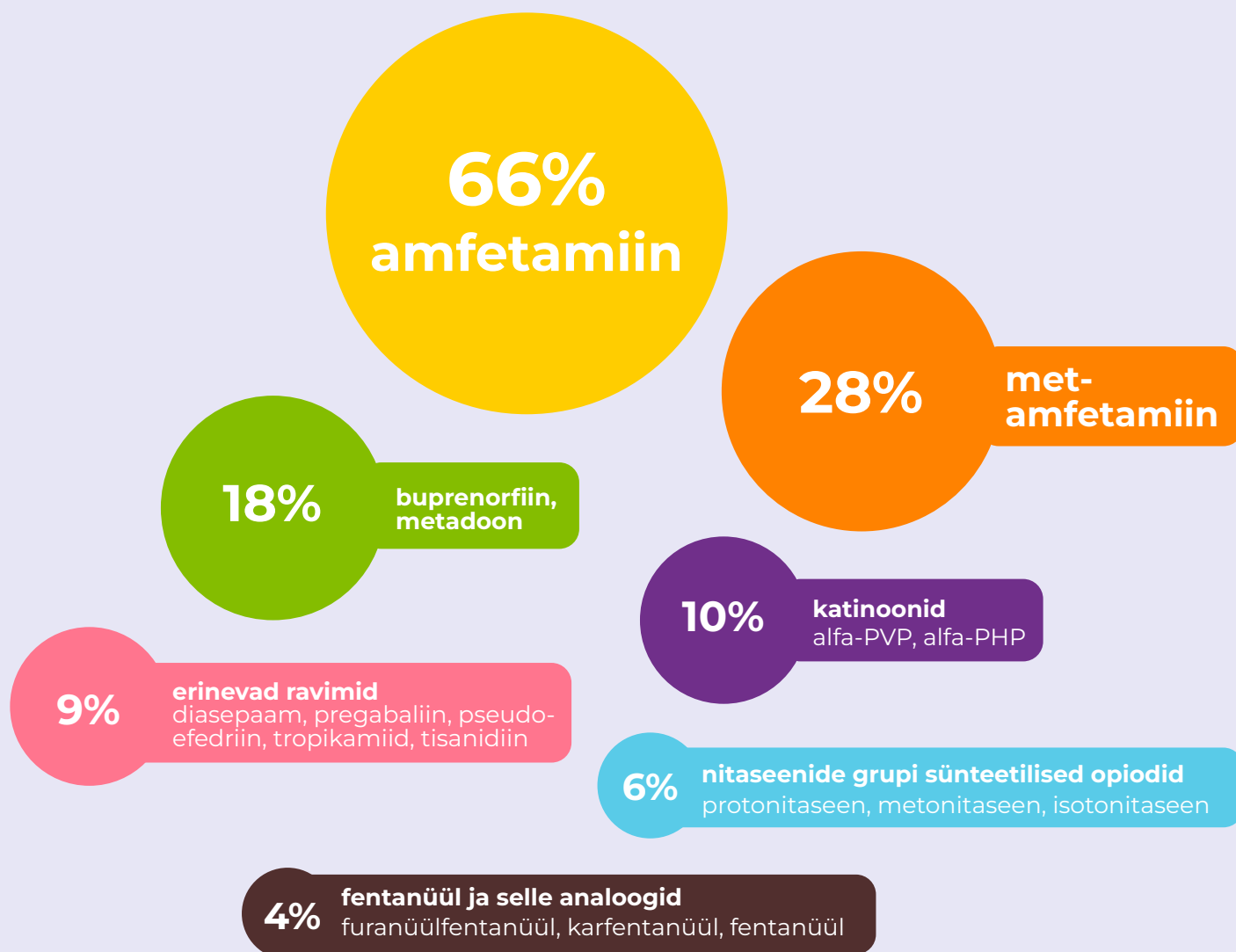
87 000 külastust

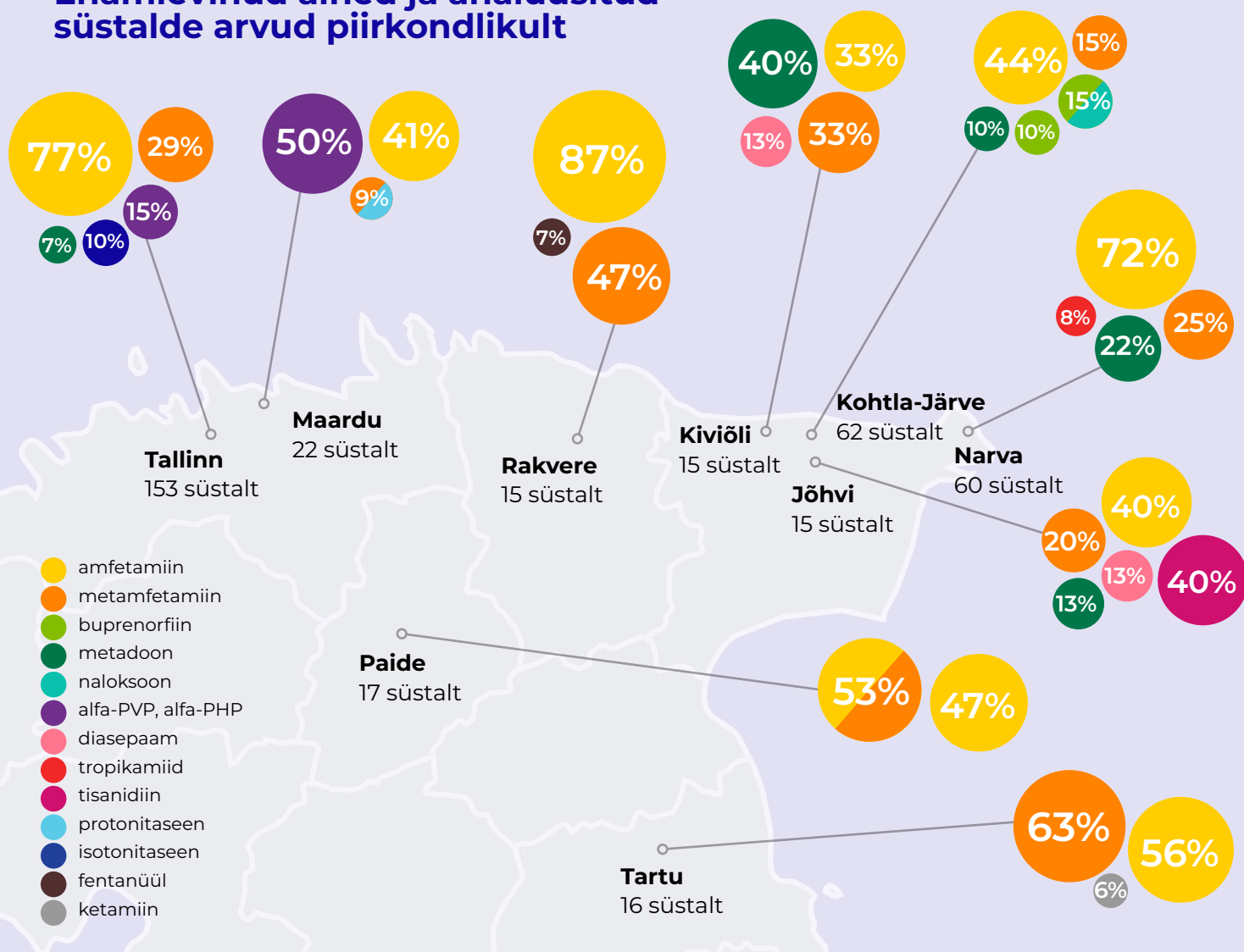
1,7 mln jagatud süstalt ja nõela

*Andmed on esitatud 2022. aasta lõpu seisuga.

Peamiste tarvitavate narkootiliste ainete/ainete gruppide osakaalud kogu süstalde valimis (n=375)

Enamlevinud ained ja analüüsitud süstalde arvud piirkondlikult

Järeldused

- Uuringu oluliseks leiuks oli **nitaseenide grupi sünteetiliste opioidide** (isotonitaseen, metonitaseen, protonitaseen) tuvastamine kasutatud süstaldes. Isotonitaseeni on Eesti uimastiturul esinenud varemgi, aga **metonitaseeni ja protonitaseeni leiud esinesid 2022.** aastal esmakordselt. Tegemist on tarvitajale **äärmiselt ohtlike ainetega**, mis vajavad kiireid kahjude vähendamise vastumeetmeid (hoiatussüsteem, naloksooni programm jt).
- Pärast 2017. aasta fentanüülituru kokkulangemist on aine kättesaadavus olnud piiratud, mis on omakorda toonud Eesti uimastiturule **suurema heitlikkuse.** Tarvitajad on fentanüüli ja selle analoogide (karfentanüül, furanüülfentanüül) puudumist kompenseerinud eelkõige suurenenud amfetamiinitarvitamisega, aga ka

sünteetiliste katinoonide (α -PVP, α -PHP) ja erinevate ravimite tarvitamisega.

- Uuring kinnitas, et heroini ei ole endiselt Eesti uimastiturul.
- Opioidsõltuvusravis kasutusel olevate ravimite (buprenorfiin naloksooniga ja metadoon) leiud kasutatud süstaldes viitavad võimalikule **ravimite kuritarvitamisele ja mustale ravimiturule.** Opioidsõltuvuse korral asendusravis kontrollitult kasutatuna on nendest ravimitest sõltuvusse jäämise risk väike, kuid arsti järelevalveta tarvitamisel on suur oht ravimisõltuvuse tekkimiseks.
- Lisaks näitas uuring nii retseptiravimite kui ka käsimüügiravimite (diasepaam, pregabaliin, pseudoefedriin, tropikamiid jt) tarvitamist, kuid tegemist ei ole ulatusliku nähtusega.